

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Кафедра епізоотології та організації ветеринарної справи

Методичні вказівки

**з визначення економічних збитків та економічної
ефективності ветеринарних заходів**

для студентів ОС «Магістр» спеціальність Ветеринарна медицина

КИЇВ – 2018

УДК: 619:614.2

Наведено матеріали, необхідні для здійснення економічного аналізу діяльності спеціалістів ветеринарної медицини, визначення збитків від захворювання і загибелі тварин та економічної ефективності проведених ветеринарних заходів у розрахунку на 1 гривню витрат.

Для студентів ОС «Магістр» спеціальність Ветеринарна медицина

Рекомендовано методичною комісією факультету ветеринарної медицини НУБіП України.

Навчальне видання

методичні вказівки з визначення економічних збитків та економічної ефективності ветеринарних заходів для студентів ОС «Магістр» спеціальність Ветеринарна медицина

Рецензенти: В.Ф. Галат (НУБіП України)

О.Г. Вальчук (НУБіП України)

Укладачі: Ситнік Віталій Анатолійович
Жуковський Максим Олегович

Зав. Видавничим центром НАУ А.П.Колесніков
Редактор З.І. Маренець

Підписано до друку 10.03.2017.
Формат 60x84 1/16 ум. -друк. арк., 1,4.
Обл.-вид. арк. 1,4. Тираж 50 пр. Зам.
№ _____.

Видавничий центр НУБіП України.
Київ 03041, вул. Героїв оборони, 15.
тел. 527-80-49

Вступ

Агропромисловий комплекс України є одним із найбільших і важливих секторів економіки України. Від рівня розвитку, стабільності його функціонування, особливо сільського господарства, залежить стан економіки і продовольча безпека держави.

За період реформування агропромислового комплексу в основному створена правова база для ринкових перетворень економіки. Реструктуризовані сільськогосподарські підприємства, створені нові форми господарювання ринкового типу, формується приватний сектор. У довгостроковій перспективі на підставі обґрунтованих пропозицій можна буде визначити пріоритетні напрямки розвитку галузі, а тому кожен фахівець повинен досконало володіти методикою економічного аналізу роботи, яку він виконує.

Організуючи ветеринарні заходи необхідно завжди враховувати, який вплив вони справляють на кінцевий результат виробничої діяльності, а для цього необхідно добре знати економіку ветеринарної справи.

Економіка ветеринарної справи – це наука, яка вивчає закономірності впливу ветеринарного обслуговування і ветеринарних заходів, спрямованих на розвиток тваринництва, одержання максимальної кількості високоякісної продукції від сільськогосподарських і промислових тварин, включаючи птицю, хутрових звірів, риб, бджіл, при найменших витратах праці та коштів на одиницю продукції.

Даними методичними рекомендаціями можна керуватися при визначенні економічного збитку та економічної ефективності ветеринарних заходів, а також у таких випадках:

- при техніко-економічному обґрунтуванні планових науково-дослідних робіт та виборі найкращих методів лікування і профілактики, а також виборі кращих варіантів створення і впровадження нової техніки;
- при визначенні фактичної економічної ефективності від використання науково-дослідної роботи і впровадження нової техніки;

- при розрахунках розміру матеріальної винагороди за використання результатів науково-дослідної роботи, впровадження нової техніки і способів профілактики та лікування.

За останні роки досягнуті значні результати в розвитку економічної теорії наукової розробки економічних проблем всіх галузей народного господарства. Разом з тим є значно недосліджена економічна сторона ветеринарного обслуговування народного господарства. Між іншим у цій галузі економіка має бути одним із головних критеріїв оцінки застосованих засобів боротьби з хворобами тварин, доцільності прийнятих рішень, вибору методів і систем профілактики і ліквідації захворювань.

1. Основні методи економічних досліджень у ветеринарній медицині

Методичною основою економічних досліджень у ветеринарній медицині і економічного обґрунтування методів боротьби з хворобами є загальні методологічні принципи економічної науки. При дослідженнях ефективності ветеринарних заходів застосовують різні методи, із яких основними є такі:

- 1) статистична обробка масових звітних і літературних даних, економічна їх оцінка;
- 2) стаціонарні спостереження;
- 3) економічна оцінка результатів біологічних і ветеринарних наукових і науково-господарських дослідів;
- 4) постановка спеціальних економічних дослідів;
- 5) економічний аналіз отриманих матеріалів, виявлення закономірностей і причинних зв'язків, економічна оцінка результатів аналізу, прийняття рішень;
- 6) експериментальна перевірка об'єктивності прийнятих рішень, економічної доцільності їх реалізації у виробництві.

Кожен із цих методів має своє призначення. Вибір методу визначається характером досліджень, метою та завданнями.

2. Загальні положення

Економічна ефективність ветеринарних заходів являє собою суму запобіжних збитків у тваринництві, додаткову вартість, одержану за рахунок збільшення кількості і підвищення якості продукції, економію трудових і матеріальних ресурсів внаслідок застосування більш ефективних засобів і методів профілактики хвороб і лікування тварин, а також економію в суміжних галузях виробництва.

Розрізняють **планову, фактичну, галузеву і народногосподарську економічну ефективність**.

Планова економічна ефективність визначається при обґрунтуванні планів профілактики заразних і незаразних хвороб, засобів і способів лікування тварин тощо.

Фактична економічна ефективність встановлюється за наслідками здійснення комплексу профілактичних, оздоровчих і лікувальних заходів, застосування окремих методів, засобів та технічних пристроїв ветеринарного призначення.

Галузева економічна ефективність встановлюється за наслідками здійснення ветеринарних заходів у тваринництві, а **народногосподарська** – за наслідками ветеринарних заходів, що проведені в тваринництві, з урахуванням їх ефективності в суміжних галузях виробництва.

Економічна ефективність ветеринарних заходів визначається в окремому господарстві (фермі, відділку) або регіоні (районі, області, країні).

Показниками економічної ефективності ветеринарних заходів, незалежно від застосування засобу і методу економічної дії на ефективність виробництва є:

1. Зниження захворюваності і відходу тварин (вираховується у відсотках).
2. Зниження розміру заподіяного збитку (в гривнях).
3. Підвищення продуктивності тварин (у центнерах, кг, штуках, відсотках).
4. Збільшення об'єму виробництва тваринницької продукції (в центнерах, штуках, відсотках)

5. Зниження витрат корму на одиницю продукції (в кормових одиницях, відсотках).
6. Зниження собівартості одиниці продукції (в гривнях, відсотках).
7. Збільшення прибутку і рентабельності виробництва (в гривнях, відсотках).

Для визначення економічної ефективності ветеринарних заходів, запропонована система економічних показників, яка дозволяє об'єктивно та комплексно оцінювати працю ветеринарних фахівців. Основні показники такі:

- заподіяні економічні збитки в натуральному і грошовому виразі;
- витрати на ветеринарні заходи;
- питомі величини збитку, та ветеринарних витрат;
- коефіцієнти захворюваності та летальності;
- відвернуті (запобіжні) економічні збитки;
- економічний ефект (або сумарний економічний ефект) у грошовому виразі;
- економічний ефект на 1 гривню витрат;
- окупність і термін окупності капітальних вкладень;
- продуктивність праці ветеринарних спеціалістів;

3. Вихідні дані для визначення економічної ефективності

При визначенні економічної ефективності ветеринарних заходів використовують такі вихідні дані:

- кількість тварин, сприйнятливих до хвороби, що вивчається (за віковими групами), на дату її реєстрації (при гострих інфекційних хворобах) і середньорічне поголів'я тварин в обороті стада за роки неблагополуччя (при хронічних інфекційних і незаразних хворобах);
- кількість захворілих, загиблих, вимушено забитих і знищених тварин по вікових групах за період неблагополуччя;

- кількість тварин, підданих діагностичним дослідженням, щепленням, лікувально-профілактичним обробкам за віковими групами з урахуванням кількості обробок за період неблагополуччя;
- продуктивність здорових і хворих (перехворілих) тварин;
- валове виробництво та грошові надходження від реалізації продукції тваринництва в неблагополучних і благополучних стадах, фермах, господарствах;
- річний обсяг ветеринарних обробок (робіт) з урахуванням застосування різних методів, засобів, технічних приладів у комплексі ветеринарних заходів;
- витрати праці і матеріальних засобів на проведення ветеринарних заходів з профілактики та ліквідації хвороб за період неблагополуччя;

Джерелами одержання вихідних даних можуть бути журнали для реєстрації хворих тварин (сільгоспоблік, форма №1-вет), запису протиепізоотичних заходів (форма №2-вет), епізоотичного стану району (міста) (форма №3-вет); тарифи на проведення ветеринарних заходів; договірні закупівельні ціни на тварин та їх продукцію; дані первинного зоотехнічного обліку; наслідки статистичних спостережень, спеціальних досліджень; річні звіти господарств, дані первинного бухгалтерського обліку тощо.

4. Визначення економічних збитків, заподіяних хворобами тварин

Під економічними втратами розуміють збитки у тваринництві, переробній промисловості, пов'язані із захворюваннями тварин. Втрати бувають фактичні і запобіжні. Фактичні виражають збитки в конкретному господарстві, районі, пов'язані із захворюванням тварин, а запобіжні характеризують ту суму збитків, яка відвернута в результаті комплексного, оперативного здійснення заходів ветеринарної медицини.

У тваринництві визначають категорії (види) економічних збитків від загибелі, вимушеного забою та знищення тварин, зниження кількості та

якості продукції (сировини) тваринного походження (молока, приросту живої маси, настригу вовни, несучості тощо), бракування уражених туш, органів і сировини, втрати племінних якостей тварин, недоотримання приплоду внаслідок яловості та хвороб маток, вимушеного простою робочих тварин і невикористання виробничих приміщень внаслідок ветеринарних обмежень (тваринницькі приміщення, пташники, інкубатори, м'ясокомбінати).

Слід відзначити, що категорії економічних збитків обчислюються при кожному захворюванні з подальшим визначенням питомої величини збитку.

Для визначення категорій економічних збитків у грошових одиницях користуються такими формулами:

1. Збитки від загибелі, вимушеного забою, знищення тварин по кожній віковій групі (З₁) розраховують як різницю між вартістю тварин у закупівельних цінах (цінах на племінну худобу) і грошовою виручкою від реалізації продуктів забою.

$$Z_1 = M \times J \times C - V_f,$$

де М – кількість загиблих, вимушено забитих, знищених тварин, гол.;

Ж – середня жива маса однієї тварини, кг.;

Ц – закупівельна ціна одиниці продукції, грн.;

V_f – фактична виручка від реалізації продуктів забою, трупної сировини, грн.

2. Збиток від зниження продуктивності тварин внаслідок їх захворювання (З₂) визначають за формулою

$$Z_2 = M \times (V_z - V_{xv}) \times T \times C,$$

де М – кількість захворілих тварин (ялових маток), гол.;

V_z і V_{xv} – середньодобова кількість продукції (молока, м'яса, яєць) одержана відповідно від здорових та хворих тварин у розрахунку на одну голову, кг;

T – тривалість спостереження за зміною продуктивності тварин (період карантину, неблагополуччя, тривалість хвороби), дні;

Ц- закупівельна ціна одиниці продукції, грн.

3. Збиток від недоодержання приплоду внаслідок захворювання та яловості маток (З₃) визначають за формулою:

$$Зз = (Кн \times Рв - Нф) \times Вп,$$

де Кн – коефіцієнт народжуваності, прийнятий за плановим показником;

Рв – можливий контингент маток для розплоду за видами тварин, гол.;

Нф – фактична кількість народжених телят, поросят, ягнят, гол.;

Вп – умовна вартість однієї голови приплоду, грн.

Вартість приплоду при народженні встановлюють за вартістю основної продукції, одержаної за рахунок кормів, затрачених на утворення приплоду, за формулами:

$$Вт = 3,61 \times Ц;$$

$$Вт = 0,88 \times Ц;$$

$$Вп = 1,97 \times Ц:Пп;$$

$$Вя = 0,84 \times Ц:Пя;$$

$$Вл = 80 \times Скл,$$

де Вт – вартість теляти; Вп – поросяти; Вя – ягнати; Вл – лошади при народженні, грн.;

3,61 – кількість молока, яке можна одержати за рахунок кормів, що витрачаються на утворення приплоду однієї корови молочних порід, ц.;

0,88 – приріст живої маси м'ясної худоби (ц), який можна одержати за рахунок кормів, витрачених на формування однієї голови приплоду;

1,97 – кількість приросту маси свині, яку можна одержати за рахунок кормів, що витрачаються на утворення приплоду основної свиноматки, ц.;

0,84 – кількість шерсті, яку можна одержати за рахунок кормів, що витрачаються на утворення приплоду, вівцематки шерстних порід, кг;

Ц – ціна одиниці продукції, грн.;

Пп – вихід поросят на основну свиноматку, гол.;

Пя – вихід ягнят на вівцематку, гол.;

80 – кількість коне-діб, що дорівнює за витратами кормів утворенню приплоду кобили;

Скд – собівартість коне-дня, грн.

4. Збиток від втрати племінної цінності тварин (З4) визначають за формулою

$$З4 = Мв \times (Цп - Цв),$$

де Мв - кількість тварин, що втратили племінну цінність, гол.;

Цп і Цв – середня ціна реалізації, відповідно племінних та тих, що втратили племінну цінність тварин, грн.

5. Збиток від зниження якості продукції (сировини), одержаної від перехворілих, вимушено забитих, загиблих тварин (З5) визначають за формулою

$$З5 = Мп \times (Цз - Цхв)$$

де Мп – кількість реалізованої продукції зниженої якості кг, шт.;

Цз і Цхв – ціни реалізації одиниці продукції (сировини), одержаної відповідно від здорових та хворих тварин, грн.

6. Збиток внаслідок бракування туш, м'яса, органів і сировини тваринного походження обчислюють за формулою:

$$З6 = Цх Мбп + Вт - Вф,$$

де Мбп – кількість бракованої продукції (сировини);

Вт – витрати на утилізацію, переробку або знищення продукції (сировини), грн.;

Ц – закупівельна ціна одиниці продукції, грн.;

Вф – фактична виручка від реалізації продукції (сировини).

7. Збиток від вимушеного простою робочої худоби (З7) визначають за формулою

$$З7 = Мр \times Т \times Ск,$$

де Мр – кількість робочої худоби, що вимушено простояла, гол.;

Т – середня тривалість простою тварин, днів;

Ск – собівартість робочого коне-дня, грн.

8. Загальна сума економічного збитку, обумовленого тією чи іншою хворобою (З), визначається як сума всіх видів збитку:

$$З = З_1 + З_2 + З_3 + З_4 \dots \text{тощо}$$

5. Визначення витрат на ветеринарні заходи

Витрати на ветеринарні заходи складаються з трудових і матеріальних ресурсів у грошовому виразі, які можуть бути плановими і вимушеними. Їх визначають згідно з даними ветеринарного та бухгалтерського обліку, а також з діючими тарифами вартості ветеринарних заходів. Вони поділяються на прямі та непрямі. До прямих витрат належать:

- оплата праці працівників, які безпосередньо зайняті на роботах з проведення ветеринарних заходів (зарплату лікарів, фельдшерів, санітарів, допоміжних робітників, у т.ч. водіїв спецавтомобілів, дезустановок, робітників ветеринарних ізоляторів тощо). До витрат на заробітну плату належать також відрахування до пенсійного фонду – 33,2%, фонду соціального страхування – 1,5%, фонду зайнятості – 1,3% та страхування від нещасних випадків – 0,2% /

Всього – 36,2%.

Основна зарплата фахівців і допоміжних робітників розраховується згідно із встановленими посадовими окладами. При здійсненні окремих заходів необхідно враховувати зарплату за фактично витрачений час (у днях, годинах, хвиликах). Для встановлення денної ставки ветеринарного спеціаліста необхідно місячний посадовий оклад розділити на 25. Розділивши денну ставку на 7 годин, визначимо годинну ставку, а діленням годинної ставки на 60 хвилин знайдемо хвилину;

- матеріальні витрати включають вартість використаних медикаментів, біопрепаратів, дезінфікуючих засобів, перев'язувальних матеріалів, палива, електроенергії, амортизаційні відрахування від використання інструментів (2% на кожну обробку), обладнання та основних засобів виробництва (0,5%). До витрат на ветеринарні заходи належать витрати на спорудження тимчасових огорож, забійних майданчиків, шлагбаумів, дезбар'єрів тощо, а також інші прямі витрати – утилізація трупів, вимушений забій тварин і

зnezараження продуктів забою, знищення малоцінного інвентаря, витрати на поточний ремонт і догляд за технікою (дезустановки, автомобілі, обладнання), видатки на відрядження – згідно з фактичними витратами. При визначенні матеріальних витрат у господарстві враховують також вартість засобів, які були використані за рахунок держбюджету (діагностикуми, вакцини, деззасоби).

Непрямі витрати включають оплату праці переважно головних та старших спеціалістів ветеринарної медицини, транспортні витрати, на утримання аптек, складів тощо. Загальна сума витрат на ветеринарні заходи визначається додаванням всіх видів витрат.

6. Визначення питомих величин економічного збитку, витрат на ветеринарні заходи, коефіцієнтів захворюваності та летальності

Для визначення економічної ефективності ветеринарних заходів необхідно, в першу чергу, визначити загальний економічний збиток від захворювання тварин і встановити коефіцієнти захворюваності, летальності, а також питомі величини економічного збитку і витрати на ветеринарні заходи. Вищезгадані показники визначаються при кожному захворюванні, яке вивчається на основі вибіркового дослідження за період неблагополуччя господарства із заразних і незаразних хвороб.

В економіці ветеринарної справи їх називають питомими величинами і коефіцієнтами.

Питома величина економічного збитку (Кзб) – грошове вираження збитку на одну захворілу (загиблу, вимушено забиту, знищену, наявну) тварину. Вона визначається шляхом ділення загальної суми збитків на кількість захворілих тварин за формулою:

$$\text{Кзб} = \text{З} : \text{Мз},$$

де З – загальна сума економічного збитку, грн.,

Мз – кількість захворілих тварин.

Питому величину економічного збитку на одну захворілу і одну наявну тварину використовують при визначенні запобіжних економічних у результаті проведення профілактичних і оздоровчих заходів у неблагополучних господарствах і регіонах; на одну тварину, що загинула, вимушено забиту, знищену або перехворілу – при визначенні запобіжних економічних збитків, у результаті здійснення лікувальних заходів при заразних і незаразних хворобах.

Питома величина витрат на ветеринарні заходи (Кв) – грошові витрати на одну захворілу або оброблену тварину. Вона визначається шляхом ділення загальної суми витрат на кількість захворілих або оброблених тварин за формулою:

$$Кв = Вв : Мз,$$

де Вв – загальна сума витрат на ветеринарні заходи, грн.;

Мз – кількість захворілих або оброблених тварин.

Коефіцієнт захворюваності (Кз) – це відношення кількості захворілих тварин до загальної кількості сприйнятливого поголів'я певного виду і вікової групи неблагополучного господарства (регіону) за період, що вивчається.

$$Кз = Мз : Мс,$$

де Мз – кількість захворілих тварин;

Мс – загальна кількість сприйнятливих тварин (певного віку і виду)

Коефіцієнт летальності (смертності) (Кл) – відношення кількості загиблих тварин певного виду і віку за період, що вивчається до кількості захворілих:

$$Кл = Мп : Мз,$$

де Мп – кількість загиблих тварин;

Мз – кількість захворілих тварин (певного віку і виду).

Розрізняють **потенційні** (можливі) **коефіцієнти захворюваності і летальності**, які встановлюються в неблагополучних стадах при природному перебігу хвороби, коли не проводились профілактичні і вимушені ветеринарні заходи.

Потенційні коефіцієнти захворюваності і летальності встановлюють як для окремих неблагополучних господарств так і для регіонів. Потенційні коефіцієнти захворюваності використовуються для визначення запобіжного економічного збитку при проведенні профілактичних і оздоровчих заходів, а потенційні коефіцієнти летальності для визначення запобіжного економічного збитку при проведенні лікувальних заходів.

7. Визначення попереджених економічних збитків

Попереджені економічні збитки – це грошовий вираз попереджених втрат у тваринництві, в результаті здійснення ветеринарних заходів. Розрізняють такі категорії економічних збитків:

Попереджені економічні збитки в результаті профілактики і ліквідації хвороб тварин в окремому господарстві (Пз1), обчислюють за формулою

$$\text{Пз1} = \text{Мс} \times \text{Кз1} \times \text{Кзб} - \text{З},$$

де Мс – загальне поголів'я сприйнятливих тварин, гол.;

Кз1 – коефіцієнт потенційного (можливого) захворювання;

Кзб – питома величина економічного збитку в розрахунку на одну захворілу тварину, грн.;

З – фактичний економічний збиток в господарстві, грн.

Попереджені економічні збитки в результаті проведення лікувальних заходів в господарстві (Пз2), обчислюють за формулою

$$\text{Пз2} = \text{Мл} \times \text{Кл} \times \text{Ж} \times \text{Ц} - \text{З},$$

де Мл – кількість тварин, яких лікували, гол.;

Кл – коефіцієнт потенційної летальності тварин;

Ж – середня жива маса однієї тварини, кг.;

Ц – закупівельна ціна одиниці продукції, грн.

Попереджені економічні збитки в результаті профілактики та ліквідації хвороб тварин у районі (Пз3) визначають за формулою

$$\text{Пз3} = (\text{Мср} \times \text{Кз2} - \text{Мзр}) \times \text{Кзб},$$

де Мср – кількість сприйнятливих тварин у районі, гол.;

Кз2 – коефіцієнт можливого захворювання тварин у районі;

Мзр – кількість захворілих тварин у районі, гол.;

Кзб – питома величина економічного збитку в розрахунку на одну захворілу тварину, грн.

Попереджені економічні збитки, в результаті проведення хірургічних операцій тварин (Пз4) визначають за формулою

$$\text{Пз4} = \text{Мп} \times \text{Ц} - \text{Вф},$$

де Мп – кількість прооперованих тварин;

Ц – середня вартість тварин (балансова або за закупівельними цінами) грн.;

Вф – можлива грошова виручка при вимушеному забої прооперованих тварин.

8. Визначення економічної ефективності

Економічний ефект обчислюють за формулою:

$$\text{Ее} = \text{Пз} - \text{Вв}$$

де Пз – попереджений економічний збиток, грн.;

Вв – витрати на ветеринарні заходи, грн.

Вказаною формулою користуються при визначенні попереджених економічних збитків у результаті проведення профілактичних заходів (щеплення, дегельмінтизації, при обробці тварин проти деяких незаразних хвороб).

Найбільш інтенсивним показником в економіці ветеринарної справи є економічна ефективність на одну гривню витрат. Вона характеризує віддачу праці ветеринарних спеціалістів і матеріально-грошові витрати, що вкладені у здійснення заходів.

$$\text{Егрн} = \text{Ее} : \text{Вв},$$

де Ее – економічний ефект, отриманий в результаті здійснення профілактичних, оздоровчих і лікувальних заходів;

Вв – витрати на ветеринарні заходи, грн.

1. Приблизні коефіцієнти захворюваності, летальності та питомих величини економічного збитку при інфекційних, інвазійних і незаразних хворобах тварин

Захворювання	Коефіцієнт		Питома величина економічного збитку на 1 захворілу тварину, грн.
	захворюваності	летальності	
1	2	3	4
Інфекційні захворювання великої рогатої худоби			
Сказ	0,030	1,000	324,64
Бруцельоз	0,480	-	226,04
Диплококова інфекція	0,640	0,200	14,71
Злоякісна катаральна лихоманка	0,007	0,400	68,50
1	2	3	4
Колібактеріоз	0,620	0,190	18,56
Лептоспіроз	0,628	0,070	33,16
Сальмонельоз	0,760	0,190	20,40
Пастерельоз	0,420	0,170	17,71
Трихофігія	0,530	-	9,50
Сибірка	0,012	0,774	262,70
Туберкульоз	0,720	-	209,65
Емфізематозний карбункул	0,013	0,700	147,31
Ящур	0,910	0,015	37,80
Свиней			
Сальмонельоз	0,260	0,180	11,58
Колієнтеротоксемія	0,052	0,97	36,35
Хвороба Ауескі	0,500	0,409	34,75
Бруцельоз	0,390	-	20,50
Дизентерія	0,270	0,071	14,12
Інфекційний атрофічний риніт	0,7Ю	0,170	25,34
Лептоспіроз	0,270	0,190	17,43
Пастерельоз	0,420	0,290	19,90
Вірусна пневмонія	0,270	0,180	15,00
Вірусний гастроентерит	0,311	0,094	15,61
Бешиха	0,710	0,140	15,78
1	2	3	4
Чума	0,800	0,378	38,24
Ящур	0,600	-	8,68
Овець			
Бруцельоз	0,340	-	32,30
Дизентерія	0,620	0,091	2,40
Інфекційна ентеротоксемія	0,410	0,910	11,40
Контагіозна ектима	0,259	0,118	3,80

Лептоспіроз	0,060	0,066	8,75
Лістеріоз	0,510	0,240	14,05
Сальмонельоз	0,380	0,220	6,05
Ящур	0,700	-	3,50
Птиці			
Н'юкалська хвороба	0,820	0,410	2,60
Інфекційний ларинготрахеїт	0,530	0,087	1,71
Колібактеріоз	0,270	0,170	0,69
Лейкоз	0,260	-	3,14
Пастерельоз	0,750	0,340	2,98
Пулороз-Тиф	0,860	0,285	0,42
Туберкульоз	0,730	-	5,48
1	2	3	4
Інвазійні захворювання великої рогатої худоби			
Гіподерматоз	0,460	-	18,50
Діктіокаульоз	0,550	0,080	38,27
Парамфістоматоз (гостра форма)	0,180	0,140	10,64
Тейлеріоз	0,074	0,054	77,18
Телязіоз	0,240	-	4,82
Фасціюльоз	0,263	-	34,71
Цистицеркоз	0,002	-	17,00
Ехінококоз	0,190	-	12,74
Овець			
Гемонхоз	0,560	0,240	9,74
Діктіокаульоз	0,410	0,060	6,11
Монієзіоз	0,360	0,071	6,24
Фасціюльоз	0,320	0,022	7,15
Ценуроз	0,070	0,190	8,11
Ехінококоз	0,160	0,210	4,11
Свиней			
Аскароз	0,470	0,110	7,42
Трихоцефальоз	0,410	0,080	6,13
Езофагостомоз	0,460	-	9,17
Ехінококоз	0,069		8,90
Птиці			
Аскарид і оз	0,700	-	0,57
Кокцидіоз	0,110	0,160	0,99
Незаразні захворювання великої рогатої худоби			
Аліментарна остеодистрофія	0,230	-	26,69
Атонія передшлунків:	0,097	-	12,46
в т.ч. гостра	0,087	-	8,79
хронічна	0,010	-	45,10

Бронхопневмонія телят	0,170	0,150	25,07
Гінекологічні захворювання	4,500	-	36,58
Диспепсія телят:	0,460	0,320	15,51
в т.ч. проста	0,270	0,060	11,50
токсична	0,190	0,660	34,70
Кератокон'юнктивіт	-	-	7,93
Мастит корів:			
серозний	-	-	9,48
катаральний			11,68
гнійно-катаральний	-	-	27,39
Тимпанія рубця	-	-	12,31
в т.ч. гостра		-	11,46
хронічна	-	-	22,33
Ендометрит	0,045	-	36,58
1	2	3	4
Свиней			
Бронхопневмонія	0,210	0,110	11,93
Гастроентерит	0,180	0,081	8,52
Диспепсія поросят:	0,130	0,083	7,12
в т.ч. проста	0,109	0,016	5,23
токсична	0,021	0,151	16,67
Токсична дистрофія печінки	0,153	0,420	32,84
Овець			
Агонія передшлунків	0,096	0,150	18,20
Бронхопневмонія	0,310	0,330	9,00
Гастроентерит	0,064	0,260	6,37
Тимпанія рубця	0,140	0,410	24,20
Мастит	0,092	-	9,81
Норок			
Гепатоз	0,012	0,420	22,17
Бронхопневмонія	0,014	0,501	21,03
Гіпотрофія цуценят	0,008	0,273	13,25
Сечокам'яна хвороба	0,013	0,310	15,05
Лисів			
Бронхопневмонія	0,004	0,180	16,38
Гіпотрофія цуценят	0,006	0,280	25,48
Соболів			
Бронхопневмонія	0,003	0,190	28,50
Гіпотрофія цуценят	0,050	0,385	57,75
1	2	3	4
Птиці			
Авігамінози	0,410	0,180	1,16
Аліментарна остеодистрофія	0,180	0,090	1,33
Гепатит	0,070	0,140	2,24
Жовтковий перитоніт	0,150	0,210	2,89

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.

1. Воскобойник В.Ф. Экономическая оценка на ЭВМ эффективности ветеринарных мероприятий в овцеводстве: Метод. указ. – М.: МВА, 1989. – 28 с.
2. Воскобойник В.Ф. Определение экономического ущерба от болезней животных и эффективности ветеринарной работы в скотоводстве с помощью ЭВМ: Метод. пособ. – М.: МВА, 1988. – 32 с.
3. Горбань А.І. Організація та економіка ветеринарних заходів. – К. – 1971. - 218 с.
4. Євтушенко А.Ф., Радіонов М.Т. Організація і економіка ветеринарної справи. Підручник. – К.: Арістей, 2004. – 284 с.
5. Методика определения экономической эффективности ветеринарных мероприятий – М.: 1982. – 55 с.
6. Методические рекомендации по определению экономической эффективности противогельминтозных и результатов научно-исследовательских работ, изобретений и рационализаторских предложений в гельминтологии // А.М. Сазанов, Р.Т. Сафиулин, С.И. Маметжанов, П.А. Чулков–М.: 1986. – 42 с.
7. Методические рекомендации по определению экономического ущерба и экономической эффективности противоэпизоотических мероприятий при туберкулезе крупного рогатого скота // А.О. Бокун, В.С. Козлов, В.П. Опанасенко, В.С. Лень. – Чернигов, 1987. – 12 с.
8. Методичні рекомендації по вивченню економічної ефективності ветеринарних заходів // Укл. О.Т. Ляшенко. – Біла Церква, 1993. – 25 с.
9. Никитин И.Н. Экономика ветеринарного дела (учебное пособие). – Казань, 1976. – 79 с.
10. Экономическая эффективность противоэпизоотических мероприятий // Экономические основы совершенствования вет. и зоотех. мероприятий в животноводстве: Межвуз. сб. научн. тр. Казан. вет. ин-та. – Казань, 1992. – С. 3–9.
11. Организация и экономика ветеринарного дела / И.Р. Никитин, Ф.Ф. Белоусов, А.Г. Гинсбург, М.Х. Шайхаманов; под ред.

А.Д. Третьякова. – 2-е изд. Перераб. И доп. – М.: Агропромиздат, 1987. – 352 с.

12. Панасенко А.К. Экономическая эффективность ветеринарных мероприятий. – К.: Урожай, 1977. – 112 с.
13. Практикум з економіки тваринництва / О.І. Сокол, В.Г. Рижков, І.В. Розсоха та ін. – К.: Урожай, 1994. – 192 с.

Зміст

Вступ	3
1. Основні методи економічних досліджень у ветеринарній медицині.....	4
2. Загальні положення	5
3. Вихідні дані для визначення економічної ефективності	6
4. Визначення економічних збитків, заподіяних хворобами тварин	7
5. Визначення витрат на ветеринарні заходи	11
6. Визначення питомих величин економічного збитку, витрат на ветеринарні заходи, коефіцієнтів захворюваності та летальності.....	12
7. Визначення економічної ефективності ветеринарних заходів.....	14
7.1. Визначення попереджених економічних збитків	15
7.2. Визначення додаткової вартості	16
7.3. Визначення економії трудових і матеріальних коштів (Е).....	16